

การมีส่วนร่วมของชุมชนสู่ความสำเร็จในการจัดการปัญหาฟันตกกระ

น้ำผึ้ง รัตนพิบูลย์¹, แมนสรวง วงศ์ภัย¹

เดชา ทำดี², สุพจน์ ชำนาญไพร¹

ศูนย์พันธุสาธารณสุขระหว่างประเทศ¹, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่²

บทคัดย่อ

การถอดบทเรียนการดำเนินการกิจกรรมการแก้ไขปัญหาฟันตกกระในประชาชนโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อนำสู่การสังเคราะห์และจัดการความรู้ในเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนสู่ความสำเร็จในการจัดการปัญหาฟันตกกระ” ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยการจัดการความรู้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้หรือกิจกรรมการดำเนินการที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการปัญหา ทั้งจากการนำใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่ได้รวบรวมจากการศึกษาวิจัยด้านการจัดการปัญหาฟลูออไรด์กับสุขภาพ และยกระดับการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยกระบวนการพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่าย ซึ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ร่วมคิดออกแบบ และหาแนวทางมาใช้เฝ้าระวัง ตลอดจนแก้ไขปัญหามารจัดการปัญหาฟลูออไรด์ตามบริบทของตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งได้ขยายผลชุมชนต้นแบบให้กับพื้นที่เสี่ยงอื่น ๆ ของประเทศไทย

ทั้งนี้หน่วยงานได้เลือกองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคือพื้นที่เสี่ยงที่มีปริมาณฟลูออไรด์เกินมาตรฐานในน้ำบริโภค ซึ่งส่งผลกระทบการเกิดฟันตกกระของเด็กอายุ 6-12 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาของพื้นที่เสี่ยงในภาคเหนือ โดยมีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินการจัดการปัญหาฟลูออไรด์สูงในรูปแบบความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) ร่วมกับสหวิชาชีพภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนสร้างความรอบรู้การจัดการปัญหาฟลูออไรด์สูงในน้ำบริโภคในพื้นที่เสี่ยง ได้แก่ 1. องค์ความรู้ทางวิชาการด้านฟลูออไรด์กับสุขภาพ 2. กระบวนการสร้างเสริมศักยภาพภาคีเครือข่ายการเฝ้าระวังการจัดการฟลูออไรด์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เกิดพื้นที่ต้นแบบ ที่มีระบบการเฝ้าระวังของชุมชนในการแก้ปัญหาฟลูออไรด์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งพื้นที่ในการดำเนินการ ได้แก่ พื้นที่เสี่ยงจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน พะเยา ลำปาง และแม่ฮ่องสอน (มีปริมาณฟลูออไรด์เกินมาตรฐาน คือมากกว่า 0.7 มก./ลิตร) การดำเนินงานดังกล่าว สามารถช่วยลดความชุกการเกิดฟันตกกระของชุมชนพื้นที่เสี่ยง ฟันตกกระในเด็กอายุ 6-12 ปี รุ่นใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษา ของพื้นที่เสี่ยงลดลงหรือมีระดับความรุนแรงฟันตกกระลดลง ซึ่งปัจจัยความสำเร็จเกิดจาก 1.กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน 2.ชุมชนคือหัวใจแห่งความสำเร็จ 3. ภาคีเครือข่ายมีเป้าหมายร่วมของชุมชนด้วยกระบวนการทางสังคม

องค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการถอดบทเรียนและจัดการความรู้ครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการในพัฒนากิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเกิดปัญหาฟันตกกระในพื้นที่ชุมชนอื่นได้ โดยสามารถนำแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหานี้ไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ให้มีความรวดเร็วและประสิทธิภาพต่อไป